

18.02.2021

POL-2021-13107

Eduskunta
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto VNS 4/2020 vp; valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selonteeseen

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen asiantuntijaa kuultavaksi valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta (VNS 4/2020 vp). Asiasta lausutaan tämän johdosta seuraavaa.

Poliisin osalta enemmän poliisin toimintaympäristöä leikkaavaa ja siten polisia enemmän koskettava selonteko on sisäisen turvallisuuden selonteko, jota parhaillaan valmistellaan. Silti, aivan kuten nyt käsiteltävänä olevasta selonteostakin hyvin ilmenee, täydellistä eroa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välillä ei ole tehtävissä. Elämme hyvin kompleksisessä ja moninaisriippuvaisessa maailmassa, jossa valtioiden rajoillakin on vain suhteellinen merkitys. Niinpä kaukana Suomesta alueellisesta konfliktista alkunsa saanut vuoden 2015 suurimittainen ja osin hallitsematon maahantulo on johtanut moniin vaikutuksiin myös sisäisen turvallisuuden alueella. Kyse ei sisäisen turvallisuuden osalta sinällään ollut pelkästään siitä, että apua tarvitsevien maahantulijoiden joukossa oli myös ei-toivottavia maahantulijoita, vaan myös kaikesta siitä, mitä tästä ilmiöstä on seurannut.

Hyvän esimerkin vaikeasti sijoitettavista turvallisuushista tarjoavat niin kutsutut hybridiuhat. Nykyistä moninaisriippuvaista yhteiskuntaa voidaan perinteisen sotilaallisen hyökkäyksen sijasta uhata tehokkaasti erilaisin hybridioperaatioin, joiden sotilaallinen alkuperä on suhteellisen helppo katkeä. Keskeisessä asemassa tässä on myös yhteiskunnan riippuvaisuus erilaisista tietojärjestelmistä. Yhteiskunnan toiminnan kannalta esimerkiksi jo sähköverkon toiminta on keskeinen tekijä. Poliisin näkökulmasta taas suurta huolta koetaan poliisin toiminnallisten tietojärjestelmien toimintavarmuudesta. Poliisin toimintaa ohjataan keskeisesti turvallisuusverkon ja toiminnallisten tietojärjestelmien kautta, eikä sen suojaus ole läheskään vastaavalla tasolla kuin puolustusvoimien tietojärjestelmissä ja -verkoissa. Myös Suojelupoliisi toimii osin turvallisuusverkon ulkopuolella, tietoturvallisemmissa järjestelmissä ja verkoissa.

Koettu pandemia on osoittanut, että poliisin tietoverkon ja tietojärjestelmien toiminta on sisäisen turvallisuuden kannalta keskeinen tekijä poikkeusolojen aikana. Poliisihallitus painottaakin, että erityisesti niin sanottujen harmaiden vaiheiden uhkatiloissa poliisin toimintakyky on nimenmaan maamme ulkoisen turvallisuudenkin kannalta hyvin keskeinen asia. Näin on erityisesti siinä vaiheessa, jos maamme kohtaan kohdennetaan niin sanottuja hybriditoimenpiteitä.

Toiminnallisesti asiaa tarkastellen todettakoon, että poliisi on tarkoin havainnoinut Euroopan alueellakin tapahtunutta ulkoisen turvallisuuden ympäristöä, ja pyrkinyt määrätietoisesti kouluttamaan, varustamaan ja harjoittamaan ensivasteen partionsa siten, että ne kykenevät kohtaamaan myös hybridioperaation. On aivan ilmeistä, että ensivasteen tällaiseen rauhan ajan operaation antaa poliisi. Parhaillaan käynnissä oleva sotilaallista virka-apua koskeva lakiuudistus on tärkeä uudistus näiden kuvattujen tilanteiden toimivaltuuksien kannalta. Samaan tavoitteeseen on myös pyritty jo toteutetulla aluevalvontalain (755/2000) muutoksilla.

Poliisi voi oman toimialansa näkökulmasta yhtyä myös selonteossa piirrettyjen uhkakuvien maailmaan, jossa jopa kaukana Suomesta konkretisoituvat aivan muun kuin turvallisuusalan ilmiöt voivat johtaa merkittäviin turvallisuusongelmiin Suomessakin.

Selonteon mukaan Suomi varautuu lähettämään vuosittain 150 siviilikriisinhallinnan viranhaltijaa ulkomaille kriisinhallintaoperaatioihin. Lähtökohtaisesti tällainen toiminta on poliisin näkökulmasta järkevää, koska näillä toimenpitein voidaan muun muassa tukea hauraita valtioita, ja estää viime kädessä muiden alueiden ongelmien kulkeutumista omaan maahan. Poliisi on suurin yksittäinen ammattiryhmä Suomen lähettämien siviilikriisinhallinnan sekondeerattujen kansainvälisten asiantuntijoiden joukossa. Poliiseja on mukana useissa kansainvälisten järjestöjen missioissa toimimassa rikkoutuneiden yhteiskuntien jälleenrakentamisessa ja ihmis- ja perusoikeuksien suojelemisessa. Poliisin omasta näkökulmasta, poliisin olisi myös tärkeää itse tietää, paljonko poliisin resursseista odotetaan täytettävän tästä mainitusta 150 hengen kiintiöstä, jotta tämä pystyttäisiin ottamaan huomioon omissa suunnitelmissa ja resursseissa.